

rejtekhúton

három 1936-os frankfurti előadás szövege, melyet Heidegger 1950-ben a *Holzwege* (Rejtektutak) című kötetben adott közre *Der Ursprung des Kunstwerkes* címmel.

1930-as években hosszú hallgatás után *metafizikai fordulat* Heidegger gondolkodásában: az ember nem a *lét ura*, hanem a *lét pásztora*; a *lét* nem a létezők egyike, nem *alárendeltje* a gondolkodásnak, ezért a metafizika ideái alkalmatlanok a megragadására, a metafizikát tehát nem elmélyíteni, hanem *meghaladni* kell; nem a *létező*, nem a *jelemlalólét* felől kell közelíteni a létet, hanem fordítva; a *lét kutatása* nem ontológia, nem filozófia, hanem egyszerűen *gondolkodás*

A műalkotás eredete

a *műalkotás eredete*: a műalkotás lényegének származása, vagyis annak a valaminek a származása, ami *által* és *amilyen módon* a műalkotás az, ami: *műalkotás*

a *mű* eredete a *művész*, a *művész* eredete a *mű*, kettejük közös eredete a *művészet*

körben forgás a módszerünk, mert a műveket a művészetből magyarázzuk és viszont, a művészetet a művekből; mégis a műalkotás *dologsága* alapvető

A dolog és a mű

Mi a *dolog*? → (1) láthatatlan *mag*, ami tulajdonságokat hordoz? (2) sokféle érzetadat *együttese*? (3) *anyag-forma* kompozit? → utóbbi fölfogás jónak tűnik, de az *elkészített* dologból, az *eszközből* adódik

dolog – eszköz – mű hármasság fölosztás és sorrend: (1) a dologban az *anyag* határozza meg a *formát*; az eszközben és a műben a *forma* határozza meg az *anyagot*; (2) az eszköz anyagának ugyanakkor el kell tennie az *alkalmasságban*, a mű anyaga viszont megmarad; (3) ezért a mű *dologszerű* (önmagában nyugszik) és *eszközszerű* (készített); a mű dologként *képes föltárn* az eszköz eszközlétét: Van Gogh festménye például a parasztcipők létét.

az eszköz alkalmasságában *világ* és *föld* kapcsolódik össze, a mű ezen igazságot nem csak ábrázolja, hanem *működésbe lépteti*

a mű nem csak *logikai* igazság, azaz pusztá utánzás, hanem az *általános lényeg* visszaadása, ahol helye lesz a *szépségnek* is (mint a *módnak*, ahogyan az igazság megtörténik)

A mű és az igazság

Mi az *igazság*? igaz = valódi? igaz = megismerés + megismerés tárgya közti megfelelés? → az igazság az *igaz lényege*, azaz ami minden igaz dologban közös, azaz a mindenkori létező igazsága, ami végső soron a *létező el-nem-rejtettsége* (*alétheia*)

az igazságban egy *körzet* válik el-nem-rejtetté, s e körzet az igazsága révén létezőbb mint a létező; e tisztáson a létezők egyúttal el is rejtőznek: (1) *megtagadással* (ami bennük nem a tisztás része, az, amit *nem értünk* bennük); (2) *elváltoztatással* (egymást elfödve, pl. piros arc a lázat, láz a betegséget, stb.)

az igazság ugyanakkor nem állandó színpad, hanem vita: *világ és föld vitája* (a görög templom példája)

Az igazság és a művészet

nézőpontváltás: az *alkotott-lét* felől nézve is a mű-lét a meghatározó (mert az alkotás a műre pillant), de itt az a kérdés: az igazság mennyiben *vonzódik* a műhöz, mennyiben keresi a művet? → amennyiben a vita nyíltságában lennie kell egy *létezőnek*, ami *létrehozza* és *rögzíti* a vita játéktérét, és amelybe az igazság berendezkedik; ez a létező a *Rész* (a szakadás) az *alaprajz* (Grungriss), a *felvázolás* (Auf-riss), a *körvonal* (Umriss), végső soron az *alak*

a megalkotott-lét ezen túl az *az-hogy-van* megmutatkozása, mert nem olyan mint az *eszköz*, amit használat közben észre sem veszünk

a megalkotott-létnek *alkotóra* és *megőrzőre* is szüksége van; a megőrzés pedig a *tudás*, mint *akarát*: exsztatikus belebocsátkozás a létező el-nem rejtettségebe; e tudás *nem élmény*, *nem átélés*

a mű dologszerűsége: a természetben eleve meglévő törésvonal, ami a *műben* nyilvánul meg először

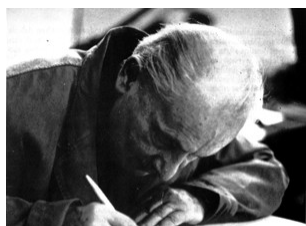
a *nyelvi mű* különleges helyzete: ez a legeredendőbb költészet, mert a *létező el-nem-rejtettsége* *mondása* is egyúttal

Utószó; Kiegészítés

a művészet elhal, ha az *élmény* felől közelítjük, mert a műben az *igazság* működik és a szépség az igazság műben és műként való létezése, nem a tudomány minősége; a művészet nem pusztá *tárgya* a filozófiának

a rögzítés egyúttal a legteljesebb mozgásba hozás is

A műalkotás eredete a lét lényegére irányuló kérdés útját járja, mert a *művészet* a lét-értelem-meghatározó esemény

„A művészet és a tér” című tanulmány írása közben St. Gallen, 1968.